

**BOSHLANG'ICH TA'LIM TABIIY FANLARI DARSLARIDA AXBOROT
TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH**

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi

Ilmiy rahbar: Alimardanova Mutabar Xolmo'minovna

Talaba: Yo'ldosheva Charos To'yli qizi

Annotasiya: Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limdagi tabiiy fanlar darslarida axborot texnologiyalaridan o'rinli foydalanish, ta'lim jarayonini samarali va interaktiv tarzda tashkil etish, bundan tashqari tabiiy fan maktab o'quvchilariga butun borliq to'g'risida umumiy tushunchalarni beruvchi fan bo'lib boshlang'ich sinf o'quvchilariga ushbu fanni o'qitishda zamonaviy ta'lim texnologiyalari asosida va samarali o'qitish metodlaridan foydalanish kabi mavzular bayon etilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, tabiiy fan, o'quvchi, darslik, metod, zamonaviy texnologiya, video, multimedia.

Bugungi kunda o'qituvchi va o'quvchilari oldiga katta talablar qo'ymoqda, bu talablarning eng asosiysi - darsning samaradorligi, uning sifatliiligi, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalariga ega bo'lishi, ularni tashkil qilinishi va u orqali o'quvchilarni turli bilim va ko'nikmalarni egallab olishidir. Shiddat bilan rivojlanib borayotgan zamonda ta'lim jarayonini to'g'ri va samarali tashkil etishda innovatsion texnologiyalar, texnik vositalarning, jumladan, zamonaviy kompyuterlarning o'rni beqiyosdir. Dars mavzusiga oid multimediya, animatsiya, grafika va videofilmlardan foydalanish dars jarayonini yanada qiziqarli bo'lishiga ko'mak beradi, buning uchun esa o'qituvchi o'z ustida ishlashi va har bir darsga «men bugungi dars jarayoniga qanday yangilik bilan kirib, darsni qiziqarli tashkil qila olaman» deya o'ziga savol berishi ya'ni, an'anaviy ta'limdan qochib, noan'anaviy ta'lim berishga intilishi lozim. Mamlakatimizdagi deyarli barcha umumta'lim maktablari zamonaviy

kompyuter va telekommunikatsiya texnologiyalari bilan jihozlangan. Bu esa, o'z navbatida, boshlang'ich sinf o'qituvchilarning o'z mehnat faoliyatlariga yangicha yondashuvlarini talab etadi. Boshlang'ich sinf darslari o'quv jarayoniga yangi texnologiyalarni joriy etilishi, o'qituvchini texnik vositalar tomonidan siqib chiqishiga emas, balki yangicha yondashuv orqali uning vazifasi va rolini o'zgartirib, o'qituvchilik faoliyatini yanada serqirra, ijodiy va kreativ yondashuvga asoslangan kasbga aylantiradi.

Tabiiy fanlar haqidagi bilimlar uzoq yillar davomida amaliy izlanishlar tufayli qo'lga kiritilgan. Tabiatni bilishda, uni anglashda ilmiy-amaliy tajriba, hamda amaliy bilimlar muhim rol o'ynab kelgan va kelmoqda. Ma'lumki, tabiatshunoslik keng qamrovli moddiy dunyoni rangbarang xususiyatlari, tabiatning har xil voqea hodisalarini o'rganuvchi fan bo'lib, ilmiy tajriba asosida shakllanadi, amaliyot esa mazkur fanning poydevori hisoblanadi. Insoniyatning tabiat qonunlari haqidagi bilimlarini, ilmiy asoslangan amaliy faoliyatlarini bilish jarayonini ilm-fan taraqqiyoti belgilaydi. Nazariy bilimlar mazmun – mohiyatini anglashga bo'lgan ehtiyoj amaliyotda tug'iladi va ularning to'g'riligi amaliyot orqali tekshiriladi. Boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlar darsligi hozirgi kunda 1-sinf darslik kitoblaridan boshlab kiritilib kelmoqda. 1-sinflarning tabiiy fan kitobi ko'proq rasmlardan tashkil topgan ya'ni boshlang'ich sinf o'quvchilarida rasmlar kitoblarga qiziqish kuchli bo'ladi. O'qituvchilar esa dars tashkil qilish jarayonida o'quvchilarni qiziqtiradigan multimedial vositalar va ko'rgazmali qurollardan foydalanishi bu dars samaradorligini oshiradi. Shiddat bilan rivojlanayotgan zamonimizda ta'lim sohasida juda katta o'zgarishlar sodir bo'lmoqda. Xususan maktab darsliklarida o'qituvchi va o'quvchilar uchun qulayliklar yaratilmoqda. Masalan: Tabiiy fan darsliklarida o'quvchilar uchun mashq daftarlari mavjud. O'quvchilar shu bugun o'tgan mavzusiga doir mashqlarni bajarib mavzuni mustahkamlaydilar. Bu esa juda yaxshi samara beradi. O'quvchilar yuqori sinfga qarab borgan sari darsliklardagi ma'lumotlar ham murakkablashib boradi. Darsliklardagi rasmlarga doir qiyinlashib murakkablashib boradi. O'qituvchilar tabiiy fan darslarida ko'proq zamonaviy texnologiyalardan foydalanib darslarni tashkil qilsa bu darslar o'quvchilarning o'zlashtirishi yaxshi

bo'ladi. Masalan: 4-sinf tabiiy fan darsligida „O'simliklar" bo'limini mavzularini yoritish jarayonida ko'rgazmalilik va video rolliklardan foydalanib dars o'tish mumkin. Tabiiy fan mavzusida asosan o'quvchilarning esida qolishi uchun zamonaviy texnologiyani qo'llash o'rinli.

Boshlang'ich sinf tabiiy fan darsliklarida texnologiyalar yordamida darslarni yanada interaktiv qilish mumkin. Misol uchun, multimedia vositalari (video, slaydlar) yordamida tibbiy fanlarga oid murakkab tushunchalarni o'quvchilarga yanada tushunarli va qiziqarli tarzda taqdim etish mumkin. Masalan, inson organlarining tuzilishi va funksiyalarini tushuntiruvchi interaktiv videolar orqali o'quvchilar organlarning tarkibini va ishlash jarayonlarini to'liq ko'rishlari mumkin. Xususan boshlang'ich sinf tabiiy fan darslarida o'quvchilar uchun amaliy mavzular ham bor. Masalan tabiat hodisalar mavzularini o'quvchilar bilan amaliy tarzda kuzatish mumkin. Internetdagi turli resurslar tibbiy fanlar bo'yicha darslarni boyitish va o'quvchilarga yangiliklarni yetkazishda yordam beradi. O'quvchilar tibbiyotga oid ilmiy maqolalar, videolar, animatsiyalar va boshqa interaktiv materiallar yordamida o'z bilimlarini kengaytirishlari mumkin.

Boshlang'ich ta'limda tibbiy fanlar darslarida axborot texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarga yangi bilimlarni o'rganishda keng imkoniyatlar yaratadi. Ular darslarni qiziqarli va interaktiv qilish, bilim olish jarayonini samarali tarzda tashkil etish, mustaqil ishlashni rag'batlantirish kabi afzalliklarga ega. Shu bilan birga, texnologiyalarni to'g'ri va samarali ishlatish uchun o'qituvchilar o'z bilim va ko'nikmalarini doimiy ravishda yangilab borishlari lozim. O'quvchilarga axborot texnologiyalari yordamida tibbiy fanlar bo'yicha bilim berish, nafaqat ularning nazariy bilimlarini mustahkamlash, balki amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga ham yordam beradi. Bu esa ularning kelajakdagi sog'liqni saqlash sohasidagi muvaffaqiyatli faoliyatini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Hamdamov I.H. Tabiat ilmining zamonaviy konsepsiyasi. Ma'ruza matni. Samarqand, 2000y
2. Hamdamov I.H. va boshqalar. Tabiiy fanlar zamonaviy konsepsiyasi. T., 2007 y.

- 3.D.Sharipova, D.Xodiyeva, M.Shirinov “Tabiatshunoslik va uni o‘qitish metodikasi” darslik.2018 yil.
- 4.M.Nuritdinova. Tabiatshunoslik o‘qitish metodikasi. T.:O‘qituvchi 2005.
- 5.Suyarov K. [va boshq.] Tabiiy fanlar: 1-sinf uchun darslik. – Toshkent: Respublika ta’lim markazi, 2021.- 88b
- 6.Suyarov K. [va boshq.] Tabiiy fanlar: 2-sinf uchun darslik. – Toshkent: Respublika ta’lim markazi, 2021.- 120b
- 7.. Sangirova Z. [va boshq.] Tabiiy fanlar: 3-sinf uchun darslik. – Toshkent: Respublika ta’lim markazi, 2022.- 136b